

Ліпчевська І. Л.

аспірант Інституту педагогіки НАПН України

науковий співробітник відділу

навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури

Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ MIND MAPS ЯК ЗАСОБУ АНАЛІЗУ НАУКОВО-ХУДОЖНІХ ТВОРІВ У ПІДРУЧНИКУ З ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

У сучасному стрімкому динамічному світі модернізація освіти є неперервним процесом, адже вона має відповідати актуальним запитам суспільства. Звичайно ж, ці зміни відображаються на сторінках навчальної літератури. Підручник, як стрижневий засіб освітнього процесу, має відображати освітню програму, інтегрувати у собі новітні методи та технології навчання. Однією з найбільш ефективних з точки зору опрацювання науково-художніх творів є технологія mind maps. Вона передбачає представлення вербальної інформації у чітко структурованій візуальній формі, що сприяє відокремленню пізнавальної складової тексту від художньої та його опрацювання за обома складовими: 1) усвідомлення сюжетної лінії твору, його емоційного наповнення, та, водночас, 2) аналіз та засвоєння наукової інформації. Питанням створення та використання mind maps присвячені роботи Є. Толмана [1], Дж. Новака [2], Р. Доунза, Д. Стеа [3], Т. Б'юзена [4] та інших. Ця технологія надає можливість ефективно «збирати, упорядковувати, зберігати, викликати з пам'яті і переробляти інформацію про навколишній простір» [4]. Радіальна структура побудови mind maps є аналогом внутрішнього суб'єктивного відображення особистістю частини довкілля, яке тісно пов'язане з пізнавальними процесами. Це зумовлює високу ефективність їх використання в освіті.

Зазначимо, що проблему сприйняття науково-художнього твору учнями розробляли К. Ушинський, Н. Дружиніна, М. Шеломенцева, Н. Морозова,

Р. Трігер. Ґрунтовно та глибоко розкрита методика опрацювання науково-художніх творів у початковій школі у роботах А. Ємець [5], також ця тема досліджувалася Н. Богданець-Білоskalенко [6]. Використання mind maps для аналізу науково-художніх творів на уроках літературного читання може стати підґрунтям для інтеграції різних способів опрацювання наукових та художніх текстів, і, як результат, формування цілісного та, водночас, структурованого сприйняття твору; розвитку системного та критичного мислення, візуальної грамотності учнів.

Ключовими елементами mind maps є структурні «вузли», які стимулюють до відтворення специфічних образів. Останні, у свою чергу, розгортають у свідомості відповідне інформаційне наповнення. При цьому вузли не є окремими елементами – вони утворюють логічну радіальну схему, часто із застосуванням допоміжних зв'язків між вузлами або їх блоками. Для позначення таких зв'язків у mind maps використовуються стрілки. Допоміжними елементами візуалізації можуть бути математичні позначення, геометричні фігури, інші символи. Принципи побудови представлені у роботах Т. Б'юзена[5].

Сьогодні створено цілий ряд інструментів інформаційно-комунікаційних технологій, а саме інтернет-ресурсів, які відповідають вищевказаним принципам та особливостям побудови mind maps. Прикладами таких ресурсів є, зокрема, MindMeister, FreeMind, XMind, Cooogle, Xmind, WiseMappingта ін.

Використання mind maps як засобу аналізу науково-художніх творів у підручнику з літературного читання спрямоване на:

- підвищення розуміння та запам'ятовування навчального матеріалу,
- формування його цілісного сприйняття, вміння визначати суттєве у контексті структуризації та узагальнення інформації,
- інтенсифікацію освітнього процесу (надає можливість ущільнення інформації без втрати її суті, а отже створення резерву часу на уроці),
- розвиток візуального мислення, яке актуалізується інформаційним перевантаженням сучасної людини,

- формування навичок роботи з візуальною формою інформації, зокрема її використання у комунікації та творчій діяльності,
- зростання навичок індивідуальної самостійної та групової роботи.

Використання mind maps у підручниках з літературного читання, зокрема у контексті опрацювання науково-художніх творів, сприяє підвищенню читацької та комунікативної компетентності учнів, формує їх візуальну грамотність.

Ключові слова: mind maps; науково-художні твори; літературне читання; початкова освіта

Список використаних джерел

- [1] Tolman E. C. «Cognitive Maps in Rats and Man» *Psychological Review*, no. 55(4), pp. 189-208, 1948.
- [2] J. Novak, and A. Cañas *The Theory Underlying Concept Maps and How to Construct Them: Technical Report IHMC CmapTools*, Florida, USA: Florida Institute for Human and Machine Cognition, 2006.
- [3] R. Downs, D. Stea *Maps in Minds. Reflections on Cognitive Mapping*. New York, USA: Harper & Row, 1977
- [4] T Buzan, *Mind Map Mastery: The Complete Guide to Learning and Using the Most Powerful Thinking Tool in the Universe*. London, England: Watkins Publishing, 2018
- [5] А. Ємець, «Методика роботи з науково-художніми творами в початкових класах», дис. канд. наук, теорія і методика викладання, Інститут педагогіки АПН України, Київ, 2001.
- [6] Н. Богданець-Білоskalенко, «Робота з науково-художніми та науково-популярними текстами на уроках літературного читання в початкових класах», VII Волошинські читання «Шкільна мовно-літературна освіта: традиції і новаторство»: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 2019